

Kod uczestnika

Szkoła Średnia Im J. Lelewela

*Książka to mędrzec łagodny i pełen słodyczy,
który puste życie napęlnia światłem...*

Kornel Makuszyński

ZADANIA

III MINIOLIMPIADY JĘZYKA POLSKIEGO NA LITWIE DLA UCZNIÓW KLAS VIII

15 kwietnia 2014 r.

WILNO

TEST (60 punktów)

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 1-15.

KORNEL MAKUSZYŃSKI
(1884-1953)

– polski prozaik, poeta, krytyk teatralny i publicysta, popularny autor wielu książek dla dzieci i młodzieży. Urodzony w Stryju na terenie dzisiejszej Ukrainy, uczęszczał do gimnazjum we Lwowie. W wieku 14 lat zaczął pisać wiersze. Po wojnie, w 1918 roku zamieszkał w Warszawie, gdzie bardzo dynamicznie rozwinęła się jego literacka kariera. Twórca pierwszego polskiego komiksu *120 przygód Koziołka Matołka*, zabawnej serii o Małpce Fiki-Miki, autor najpoczytniejszych dzieł dla młodzieży – *Awantury o Basię*, *Panny z mokrą głową*, *Szatana z siódmej klasy*, *O dwóch takich, co ukradli księżyc* i in. – stał się ulubieńcem czytelników. Za swoją twórczość otrzymał członkostwo Polskiej Akademii Literatury oraz wiele ważnych nagród i odznaczeń.

Kornel Makuszyński

MÓJ PIERWSZY WIERSZ(fragment powieści *Bezgrzeszne lata*)

1. Wiersze jednak pisało się zawsze. Miałem wówczas¹ profesora literatury, który musiał przenikliwie spojrzeć w młodą duszę, choć nie umiała matematyki. Daj Boże każdemu młodemu człowiekowi, co potem ma pójść w literaturę, takiego profesora. Na każdej mojej książce chciałbym – gdyby wypadało – jemu napisać dedykację, prof. Wojciechowi Grzegorzewiczowi. Jeśli go te słowa dojdą, niech się do niego uśmiechną. Ten człowiek mi pokazał światłość literatury, wybijał w młodej duszy okno, aby dojrzało piękno. (...)

2. Kiedy miałem lat szesnaście – stało się coś, co uradowało najpierw jego, potem dopiero mnie. (...)

Wychodził wtedy we Lwowie wielki dziennik „Słowo Polskie”. (...) Każdej niedzieli dawało „Słowo” dodatek literacki na wysoką miarę pod tytułem „Tygodnik Literacki”, w którym na naczelnym miejscu drukowano pierwszorzędne wiersze. Redaktorem tego dodatku był tylko... Jan Kasprowicz².

Ludzie, zastanówcie się! Jan Kasprowicz! Cóż robię ja – młody żak³? Wybieram ze stu dwa sonety i (...) posyłam je Kasprowiczowi z tą samą nadzieją ujrzenia ich w druku, co ujrzenia ludzi na Marsie. Mija jeden tydzień – nic... Jest wiersz Staffa – śliczny! Mija drugi tydzień. Jest wiersz Maryli Wolskiej – przepiękny. Jak mogło być inaczej? Moje sonety wiją się w mękach na dnie kosza, ciśnięte ze wzdargą przez Kasprowicza.

A jednak było inaczej.

3. Przechodząc w niedzielę obok redakcji „Słowa Polskiego” – zatoczyłem się jak pijany. U wejścia do redakcji wywieszono numer gazety. Boże jedyny! Na pierwszym miejscu w dodatku literackim jaśnieje, błyszczy się, promienieje, krzyczy, wrzeszczy na cały świat mój wiersz, moje dwa sonety. Jan Kasprowicz uznał je za godne druku. Jan Kasprowicz kazał je wydrukować.

Świat się ze mną zakręcił. Chciałem krzyknąć i śpiewać z radości, chciałem ścisnąć każdego przechodnia, każdemu powiedzieć: „Panie! To moje wiersze!” (...)

Proszę sobie teraz wyobrazić, co się nazajutrz działo w gimnazjum. W ulu nie ma nigdy takiego poruszenia. Smarkacze obchodziły mnie z daleka, z niemym podziwem w błyszczących oczach. Stałem się dumą całego gimnazjum.

¹ Wówczas – wtenczas.

² Jan Kasprowicz (1860 – 1926) – polski poeta, dramaturg, krytyk literacki i tłumacz.

³ Żak – dawn. uczeń.

4. Wisiała jednak nade mną chmura. Austriackie przepisy szkolne⁴ groziły srogą karą za druk bez pozwolenia dyrektora. Nigdy jednak nie było o tym mowy, bo nikt nie drukował ze sztubaków⁵.

Za chwilę wołają mnie do dyrektora. Au! Siwy człowiek patrzy na mnie długo, a pode mną trzęsą się nogi. Patrzę nieśmiało w chmurę jego oblicza... Co to jest? Ten człowiek się do mnie uśmiecha... Poglądził mnie po głowie i powiada:

- Niech ci Bóg dopomaga, drogi chłopcze, ale pamiętaj, że nie wolno! Już nie będziesz?
- Będę, panie dyrektorze!
- No, to dobrze!

Tak uczciwy Polak ukarał młodego wierszokletę.

Po tej audiencji zrobiliśmy sobie z moim profesorem literatury porozumiewawcze „oko”, jak dwaj współnicy literackiej zbrodni.

5. Najprzyjemniejsza zabawa zaczęła się jednakże dopiero później. Piszę ja do Kasprowicza list, którego każde słowo było promieniem słońca, i nieśmiało zapytuję w przypisku, czy mi gazeta czasem cokolwiek jeszcze wydrukuje?

Nazajutrz czytam w rubryce „Odpowiedzi redakcji”: „Najchętniej. Proszę się zgłosić po odbiór honorarium⁶”.

(...)

Wobec takiej informacji rozpoczynam przygotowania. Dziurę w bucie zaszyłem białą nitką i posmarowałem atramentem. Mydłem i szczotką wyczyściłem mundurek, który mógł służyć za lustro u fryzjera w małym mieście. Na kołnierzu dwa złote paski (szósta klasa!), cokolwiek wyrudziały, jednak dodają splendoru⁷. Plunałem na dłoń i misternie przyglądałem czuprynę. Poszedłem z wizytą do Jana Kasprowicza. Odprowadziło mnie szesnastu zaufanych kolegów i czekało niecierpliwie na ulicy.

Moje biedne, głupie serce tłukło się w piersi jak oszalałe.

1. Zatytułuj każdą część tekstu.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

(5 punktów)

2. Kto jest narratorem podanego tekstu? Zaznacz poprawną odpowiedź.

- A. dyrektor szkoły, utrudniający życie młodym poetom
- B. Kornel Makuszyński jako szesnastoletni chłopiec
- C. Jan Kasprowicz jako redaktor
- D. pisarz, autor wielu książek, wspominający początki swojego pisarstwa

(1 punkt)

3. Podaj **dwa** wyrazy lub związki wyrazowe wskazujące na obecność narratora w 1. osobie:

1. _____
2. _____

(1 punkt)

⁴ Lwów w tym czasie był pod zaborem austriackim.

⁵ Sztubak – dawn. uczeń gimnazjum.

⁶ Honorarium – wynagrodzenie autorskie, np. za opublikowany artykuł, wiersz itp.

⁷ Splendor – zewnętrzne oznaki świetności lub bogactwa.

4. Wskaż czas i miejsce akcji.

Czas _____ Miejsce _____ (2 punkty)

5. Za co bohater jest wdzięczny profesorowi literatury? Wypisz **dwa** odpowiednie zwroty z 1. części tekstu.

(2 punkty)

6. Wypisz połączenia wyrazowe, za pomocą których w tekście wyrażono następujące treści (wyróżnione pogrubionym drukiem):

A. dodatek literacki **na bardzo dobrym poziomie** (w 2. części) – _____

B. **nie wierząc, że będzie wydrukowany** (w 2. części) – _____

C. sonety **zostały wyrzucone do kosza na śmieci** (w 2. części) – _____

D. na pierwszym miejscu w dodatku literackim **widnieje wyraźnie** mój wiersz (w 3. części) – _____

(4 punkty)

7. Które z podanych niżej rzeczowników najtrafniej określają stan uczuciowy bohatera? Wypisz **po trzy** odpowiednie określenia.

*niepokój, oburzenie, radość, tęsknota, wzruszenie, pokora, wściekłość,
zdziwienie, niepewność, melancholia*

Przed wydrukowaniem wierszy (w 2. części)	Po wydrukowaniu wierszy (w 3. części)
1.	1.
2.	2.
3.	3.

(3 punkty)

8. Dyrektor gimnazjum, nie karząc srogo młodego poety, postąpił wbrew przepisom austriackich władz. Jak sądzisz, dlaczego więc narrator nazywa go **uczciwym Polakiem** (*Tak uczciwy Polak ukarał młodego wierszokletę*)? Wyjaśnij w **1-2 zdaniach**.

(2 punkty)

9. Wyjaśnij znaczenie wyrazu *wierszokleta*.

(1 punkt)

10. Jaki portret bohatera wyłania się z podanego fragmentu?

- Oceń podane stwierdzenia 1-8, czy są zgodne z tekstem, wpisując obok TAK lub NIE.
- Na uzasadnienie każdego swojego sądu dobierz **jeden** odpowiedni cytat spośród podanych i wpisz w kolumnie obok odpowiednią literę (A-J).

	Stwierdzenia	TAK czy NIE	Cytat na uzasadnienie A-J
1.	Był towarzyski, miał wielu przyjaciół.		
2.	Żył dostatnio, zawsze nosił nowe kosztowne ubrania i obuwie.		
3.	Będąc uczniem, był już autorem stu sonetów.		
4.	W sposób zdecydowany dążył do publikacji swojej twórczości.		
5.	Bardzo głęboko przeżywał radość po opublikowaniu pierwszych wierszy.		
6.	Przed dyrektorem szkoły był bardzo onieśmielony.		
7.	Niewdzięczny uczeń, nie doceniał pracy nauczycieli.		
8.	Był zdolny do przedmiotów ścisłych.		

Cytaty do wyboru:

- ... spojrzeć w młodą duszę, choć nie umiała matematyki*
- Daj Boże każdemu młodemu człowiekowi takiego profesora. Na każdej mojej książce chciałbym jemu napisać dedykację.*
- Jan Kasprowicz! Cóż robię ja – młody żak? Wybieram sonety i posyłam je Kasprowiczowi.*
- Wybieram ze stu dwa sonety.*
- Mija jeden tydzień – nic... Jest wiersz Staffa – śliczny!*
- Chciałem krzyczeć i śpiewać z radości, chciałem ścisnąć każdego przechodnia.*
- Austriackie przepisy szkolne groziły srogą karą za druk bez pozwolenia dyrekcji.*
- ... patrzy na mnie długo, a pode mną trzęsą się nogi. Patrzę nieśmiało w chmurę jego oblicza.*
- Dziurę w bucie zaszyłem; mundurek ... mógł służyć za lustro.*
- Odprowadziło mnie szesnastu zaufanych kolegów.*

(12 punktów)

11. Zaznacz, jaką powieścią są *Bezgrzeszne lata*:

- przygodową
- fantastyczną
- autobiograficzną
- historyczną

(1 punkt)

12. Niżej podano cytaty, pochodzące z opisu przygotowań bohatera do wizyty w redakcji. W jakiej konwencji (tj. w jaki sposób) stworzony został ten obraz? Zaznacz **jedną** poprawną odpowiedź.

Dziurę w bucie zaszyłem białą nitką i posmarowałem atramentem; mundurek mógł służyć za lustro u fryzjera w małym mieście; plunąłem na dłoń i misternie przyglądziłem czuprynę; odprowadziło mnie szesnastu zaufanych kolegów.

A. fantastyka

C. realizm

B. liryka

D. komizm

(1 punkt)

13. Podane niżej wyrażenia zapisz w liczbie mnogiej:

A. siwy człowiek –

D. wysokie honorarium –

B. uczciwy Polak –

E. lwowskie gimnazjum –

C. zaufany kolega –

F. ważna audyencja –

(3 punkty)

14. Podane niżej czasowniki zapisz w 1 osobie liczby pojedynczej czasu przeszłego.

Czasownik	Rodzaj męski	Rodzaj żeński
pójść		
ściskać		
uśmiechnąć się		

(3 punkty)

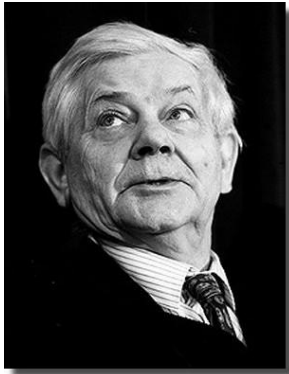
15. W puste miejsca wpisz odpowiedni czasownik wybrany z tabeli.

Książki _____ swój głos w świecie i życiu, odbijają się echem w ludziach, powrócą poprzez pamięć człowieka i _____ radą bądź wskazówką. Książki są trwalsze niż człowiek. Nawet jeżeli się je _____, one nadal _____ w umysłach ludzi, w przesłaniu, przekazach. Książki, nawet jeżeli nie jesteśmy tego świadomi, są obecne w naszym życiu, _____ na nasze decyzje, poglądy, przekonania. Jesteśmy tym, co _____.

przeczytamy, wpływając, pozostaną, będą mieć, posłużą, zniszczy

(3 punkty)

Przeczytaj wiersz i wykonaj zadania 16-21.

ZBIGNIEW HERBERT

(1924-1998)

– wybitny polski poeta współczesny, eseista, dramaturg, twórca m.in. słynnego cyklu poetyckiego *Pan Cogito*; kawaler Orderu Orła Białego. Z wykształcenia ekonomista, prawnik i filozof. Jego książki zostały przetłumaczone na 38 języków. Laureat ponad dwudziestu nagród literackich.

Zbigniew Herbert

CHCIAŁBYM OPISAĆ

Chciałbym opisać najprostsze wzruszenie
radość lub smutek
ale nie tak jak to robią inni
sięgając po promienie deszczu albo słońca

chciałbym opisać światło
które we mnie się rodzi
ale wiem że nie jest ono podobne
do żadnej gwiazdy
bo jest nie tak jasne
nie tak czyste
i niepewne

chciałbym opisać męstwo
nie ciągnąc za sobą zakurzonego lwa
a także niepokój
nie potrząsając szklanką pełną wody

inaczej mówiąc
oddam wszystkie przerośnie
za jeden wyraz
wyłuskany z piersi jak żebro
(...)

16. Co można powiedzieć o podmiocie lirycznym tego wiersza? Zaznacz **dwa** odpowiednie stwierdzenia.

- A. Podmiot liryczny jest ukryty.
- B. Podmiot liryczny ujawnia się w wierszu przez czasowniki w 1. osobie.
- C. Podmiot liryczny jest poetą.
- D. Podmiot liryczny jest mężny jak lew.
- E. W wierszu nie ma podmiotu lirycznego, są tylko orzeczenia.

(2 punkty)

17. Wypisz z wiersza **sześć** elementów, które podmiot liryczny chciałby opisać.

(3 punkty)

18. Znajdź w wierszu **po jednym** przykładzie środków stylistycznych.

Epitet: _____

Porównanie: _____

(2 punkty)

19. Zaznacz **cztery** stwierdzenia, które przedstawiają nastrój, sens i budowę wiersza:

- A. Wiersz wyraża niepokój i niedosyt twórczy.
- B. Wiersz jest radosny i uroczysty.
- C. Wiersz jest poświęcony opisom przyrody: deszczu, słońca i gwiazd.
- D. Najłatwiej jest opisywać uczucia i stany wewnętrzne człowieka.
- E. Żeby napisać dobry wiersz, trzeba starannie dobierać odpowiednie słowa.
- F. Poeta nie chce stosować banalnych, utartych metafor.
- G. Wiersz jest sonetem.
- H. To jest wiersz biały, w którym nie występują rymy.

(4 punkty)

20. Napisz **po trzy** wyrazy pokrewne do słów:

Czytać – _____

Pisać – _____

(3 punkty)

21. Wyjaśnij znaczenie poniższych związków wyrazowych:

a) Czytać pomiędzy wierszami -

b) Coś jest widłami na wodzie pisane -

(2 punkty)

PISEMNA PRACA TWÓRCZA (40 punktów)

Wisława Szymborska pisała: *Czytanie książek to najpiękniejsza zabawa, jaką sobie ludzkość wymyśliła.*

Rozwijając myśl polskiej noblistki, napisz wypracowanie, w którym przedstawisz **własne rozważania na temat wartości książki** i jej znaczenia w życiu ludzi. Przedstaw książki, które uważasz za najbardziej wartościowe, gdyż ich lektura może być zarówno „dobrą zabawą”, jak też może dostarczać ciekawych pożytecznych **informacji**, głębokich **przeżyć**, ważnych **przemysłów**; pomogła odkryć ważne dla Ciebie **prawdy życiowe**. Odwołaj się co najmniej do 3 przykładów lektur. Uzasadnij, że warto je przeczytać: podaj argumenty, własne opinie i komentarze.

TEMAT WYPRACOWANIA: *Jaką rolę odgrywa dobra książka w życiu człowieka?*